

Ramverk för nationella grunddata inom den offentliga förvaltningen

Version 3.0

Datum: 2024-06-14

Diarienummer: 2024-2144

Sammanfattning

Detta dokument med bilagor utgör ramverket för nationella grunddata inom den offentliga förvaltningen.

Ramverket definierar nationella grunddata som *information i digitalt format oberoende av medium, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som genom överenskommelse bedömts följa Ramverk för nationella grunddata.*

Syftet med ramverket är att de viktigaste datamängderna inom offentlig sektor – grunddata – ska standardiseras och därmed möjliggöra säker och effektiv datadelning inom och med offentlig förvaltning.

Det övergripande målet är att se till att nationella grunddata över tid bedöms som användbara, tillförlitliga och fullständiga samt att de hanteras säkert.

De överenskomna egenskaperna är att nationella grunddata:

- produceras av offentliga aktörer,
- används av flera konsumenter,
- är viktiga i samhället,
- följer ramverket.

De överenskomna principerna och riktlinjerna är att nationella grunddata ska:

- ge samhällsnytta,
- kunna nyttjas effektivt och enkelt,
- stödja ”en uppgift en gång”,
- vara standardiserade,
- vara interoperabla,
- ha tillgängliggjorda beskrivningar,
- behandlas på ett säkert sätt.

Grunddatadomän är specificerat område där samordnad och överenskommen hantering av nationella grunddata sker.

Bilaga 1 Informationsarkitektur utgår från Lantmäteriets informationsarkitekturramverk¹ samt Danmarks grunddataprogram med modellregler².

¹ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2020/02/uppdrag-att-etablera-en-digital-infrastruktur-for-tillgangliggorande-av-standardiserade-dataset-i-samhallsbyggnadsprocessen/>

² <https://arkitektur.digst.dk/metoder/begrebs-og-datametoder/regler-begrebs-og-datamodellering/de-faellesoffentlige-regler-begrebs>

Bilaga 2 Process är processen utveckla nationella grunddata.

Bilaga 3 Roller innehåller rollbeskrivningar för till exempel grunddatadomänansvarig och grunddataproducent.

Bilaga 4 är Begreppsmodell ramverk för nationella grunddata och innehåller grafiska begreppsmodeller.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	4
1 Inledning.....	5
1.1 Målgrupper.....	6
1.2 Revisionshistorik	6
1.3 Läsanvisning.....	7
1.4 Begrepp.....	7
2 Nationella grunddata	11
2.1 Egenskaper för nationella grunddata	12
2.1.1 Nationella grunddata produceras av offentliga aktörer	12
2.1.2 Nationella grunddata används av flera konsumenter.....	12
2.1.3 Nationella grunddata är viktiga i samhället	13
2.1.4 Nationella grunddata följer ramverket	13
2.2 Principer och riktlinjer för nationella grunddata.....	13
2.2.1 Nationella grunddata ska ge samhällsnytta	13
2.2.2 Nationella grunddata ska kunna nyttjas effektivt och enkelt.....	14
2.2.3 Nationella grunddata ska stödja "en uppgift en gång"	15
2.2.4 Nationella grunddata ska vara standardiserade.....	15
2.2.5 Nationella grunddata ska vara interoperabla	16
2.2.6 Nationella grunddata ska ha tillgängliggjorda beskrivningar	18
2.2.7 Nationella grunddata ska behandlas på ett säkert sätt.....	19
3 Grunddatadomän	21
3.1 Syfte med grunddatadomän	21
3.2 Arbetsätt.....	21
3.3 Samverkan	22
4 Bilaga 1 Informationsarkitektur	23
5 Bilaga 2 Process	24
6 Bilaga 3 Roller	25
7 Bilaga 4 Begreppsmodell ramverk för nationella grunddata.....	26

1 Inledning

Ramverket för nationella grunddata inom den offentliga förvaltningen inklusive bilagor är en del av den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen för informationsutbyte som benämns Ena – Sveriges digitala infrastruktur (Ena). Ramverket ägs och förvaltas av Digg.

Syftet med ramverket är att de viktigaste datamängderna inom offentlig sektor – grunddata – ska standardiseras och därmed möjliggöra säker och effektiv datadelning inom och med offentlig förvaltning.

Ramverket stödjer EU:s ambition att gå i spetsen för utvecklingen av ett datadrivet samhälle och Sveriges målsättning om att bli bäst i världen i att utnyttja digitaliseringens möjligheter. För att nå dessa målsättningar behöver offentlig förvaltning behandla data som en strategisk resurs och möjliggörare.

Ökad tillgång till interoperabla, maskinläsbara data skapar förutsättningar för en datadriven förvaltning för kunskapsdrivna beslut och för att ligga till grund för digitala processer över organisations- och landsgränser.

Sveriges datastrategi³ syftar till att öka tillgång av data för bland annat artificiell intelligens och digital innovation, samt stärka data som en strategisk resurs och skapa förutsättningar för ett samhälle med en datadriven förvaltning. Att data går från att vara en del av stödverksamheten, till att inta en central roll i kärnverksamheten.

Ramverket bidrar till strategins samtliga områden:

1. Ökad tillgång till data
2. Öppen och kontrollerad datadelning
3. Samverkan och kultur
4. Styrning, reglering och uppföljning
5. Forskning, utveckling och uppföljning
6. EU och internationellt samarbete.

Nationella grunddata samordnas och utvecklas i grunddatadomäner. Grunddatadomänerna organiserar samverkan och utveckling av datamängder utifrån krav och behov inom respektive område. Samordning mellan grunddatadomänerna säkerställer interoperabilitet på nationell nivå utifrån övergripande krav från både Sverige och EU.

³ Data – en underutnyttjad resurs för Sverige: En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. artificiell intelligens och digital innovation - Regeringen.se

Grunddatadomänansvariga kan ta fram och besluta om domänspecifika ramverk för utveckling av nationella grunddata. De domänspecifika ramverken ska utgå från, och vara förenliga med, ramverket för nationella grunddata.

1.1 Målgrupper

De huvudsakliga målgrupperna för ramverket är:

- Grunddataproducenter, som ska kunna
 - förstå nytta med nationella grunddata, ansvar och vad det innebär för deras organisation,
 - få konkret stöd för att tillgängliggöra och förvalta data som nationella grunddata,
 - få vägledning kring hur man kan förvalta andra data på ett sätt som harmoniserar med övriga myndigheters förvaltning av data.
- Grunddatadomänansvarig, som ska kunna
 - få stöd i att etablera och förvalta en grunddatadomän.
- Konsumenter av nationella grunddata, som ska kunna
 - förstå nytta med nationella grunddata, ansvar och hur väl det går att lita på dem gällande till exempel riktighet och tillgänglighet,
 - förstå hur man kan vara med och påverka (direkt eller indirekt genom exempelvis tredjepartsutvecklare) utvecklingen av tillgång till nationella grunddata genom kunddialoger både med respektive grunddatadomän samt tvärs över grunddatadomänerna.

1.2 Revisionshistorik

Version 1.0 togs fram av de i uppdraget⁴ ingående myndigheterna samt Trafikverket och Naturvårdsverket. Version 2.0 togs fram av sakområde grunddata i kompetensområde data inom ramen för Uppdrag att fortsätta etableringen av en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte⁵ av Bolagsverket, Digg, E-hälsomyndigheten, Lantmäteriet, Skatteverket, Trafikverket samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Naturvårdsverket ingick också i arbetet men omfattades inte av uppdraget.

Version 3.0 har tagits fram av sakområde grunddata i kompetensområde data inom Ena. Versionen innehåller tydligare syftesbeskrivning, en del ändrade begrepp samt språkliga justeringar.

⁴ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2019/12/uppdrag-att-etablera-ett-nationellt-ramverk-for-grunddata-inom-den-offentliga-forvaltningen/>

⁵ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/01/uppdrag-att-fortsatta-etableringen-av-en-forvaltningsgemensam-digital-infrastruktur-for-informationsutbyte/>

Ramverket är en vidareutveckling av det som föreslogs i slutrapporten 2019⁶.

1.3 Läsanvisning

Detta inledande avsnitt innehåller inledning, målgrupper, revisionshistorik, denna läsanvisning samt en begreppslista. I avsnitt 2 redogörs för egenskaper, principer och riktlinjer för nationella grunddata. I avsnitt 3 beskrivs vad en grunddatadomän är. I bilaga 1 Informationsarkitektur finns regler för begrepps- och informationsmodeller. Bilaga 2 utgörs av Process utveckla nationella grunddata. Bilaga 3 är Roller och innehåller rollbeskrivningar. Bilaga 4 är Begreppsmodell ramverk för nationella grunddata och innehåller grafiska begreppsmodeller. På Sveriges dataportal finns även en begreppskatalog för nationella grunddata.

1.4 Begrepp

Nedanstående begrepp beskrivs i det sammanhang som de används i dokumentets text, det vill säga i samband med ramverket för nationella grunddata. Se även Sveriges dataportal för begreppskatalog.

Förekommande begrepp i ramverket samt begreppskatalog på Sveriges dataportal

Begrepp	Beskrivning eller definition	Begreppskälla
Data	information i digitalt format oberoende av medium. Notera: Uppgifter och information används i dokumentet som synonymer till data.	Lag (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data
Egenskap för nationella grunddata	kriterier eller förutsättningar som ska vara uppfyllda för att grunddata ska kunna beaktas som kandidater för nationella grunddata	Ramverk för nationella grunddata
Ena – Sveriges digitala infrastruktur	Namn på den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen för informationsutbyte	Uppdrag att fortsätta etableringen av en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte
Grunddata	information i digitalt format oberoende av medium, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är	Ramverk för nationella grunddata

⁶ <https://www.digg.se/download/18.79c61f7c17db5871992f0ba/1647952779947/slutrapport-uppdrag-om-saker-och-effektiv-tillgang-till-grunddata.pdf>

	<p>viktiga i samhället</p> <p>Jämför Nationella grunddata</p> <p>Anm. Grunddata kan vara kandidater till nationella grunddata.</p>	
Grunddatadomän	<p>specificerat område där samordnad och överenskommen hantering av nationella grunddata sker</p> <p>Anm: Samordning och överenskommen hantering sker även mellan olika grunddatadomäner. I vissa sammanhang kan termen "domän" användas som kortform.</p>	Ramverk för nationella grunddata
Grunddatadomänansvarig	<p>myndighet med samordningsansvar för grunddatadomän</p>	Ramverk för nationella grunddata
Grunddataproducent	<p>offentlig aktör som producerar grunddata som kan ingå i en grunddatadomän</p>	Ramverk för nationella grunddata
Information	<p>innebörd hos data</p> <p>Notera: jämför Data</p>	Rikstermbanken
Infrastrukturansvarig	<p>myndighet (Digg) som samordnar och leder arbetet för strategisk, taktisk och operativ styrning</p>	Ramverk för nationella grunddata
Konsument	<p>aktör som mottar eller använder tjänst eller information</p>	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Nationella grunddata	<p>information i digitalt format oberoende av medium, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som genom överenskommelse bedömts följa Ramverk för nationella grunddata.</p> <p>Anm.: Nationella grunddata förtecknas och beskrivs på både aggregerad och detaljerad nivå, ofta centralt.</p> <p>Nationella grunddata kan vara både öppna data och särskilt värdefulla dataset, men behöver inte vara</p>	Ramverk för nationella grunddata

	varken det ena eller det andra.	
Offentlig aktör	en statlig eller kommunal myndighet eller en beslutande församling i en kommun eller en region	Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service
Princip för nationella grunddata	regel för egenskap eller handlande angående grunddata. Håller över tid och är oberoende av specifika grunddata eller hur de produceras eller konsumeras	Ramverk för nationella grunddata
Riktlinjer för nationella grunddata	vägledning i arbetet med att detaljera principerna	Ramverk för nationella grunddata
Specifikation	strukturerad beskrivning av krav och regler för informationsutbyte eller dokumentation, inom eller mellan informationssystem, som är tillräckligt detaljerade för att kunna tillämpas entydigt	E-hälsomyndigheten
Sveriges dataportal	Sveriges dataportal är en digital arena för data som strategisk resurs. Den innehåller en nationell förteckning över datamängder och API:er, möjlighet att dela och återanvända begreppsstrukturer, specifikationer med mera.	dataportal.se (Digg)
Öppna data	data i öppna format som kan utnyttjas, vidareutnyttjas och delas fritt av vem som helst för valfritt ändamål	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn

Övriga förekommande begrepp i ramverket

Begrepp	Beskrivning eller definition	Begreppskälla
Datavärd	myndighet som vid behov serverar producenter med dataförvaltning och vidareförmedling av information	Nationellt tillgängliggörande av digitala detaljplaner (Lantmäteriet)
Datakvalitet	egenskaper hos data, som tillförlitlighet, riktighet, tillgänglighet, aktualitet, fullständighet och	Ramverk för nationella grunddata

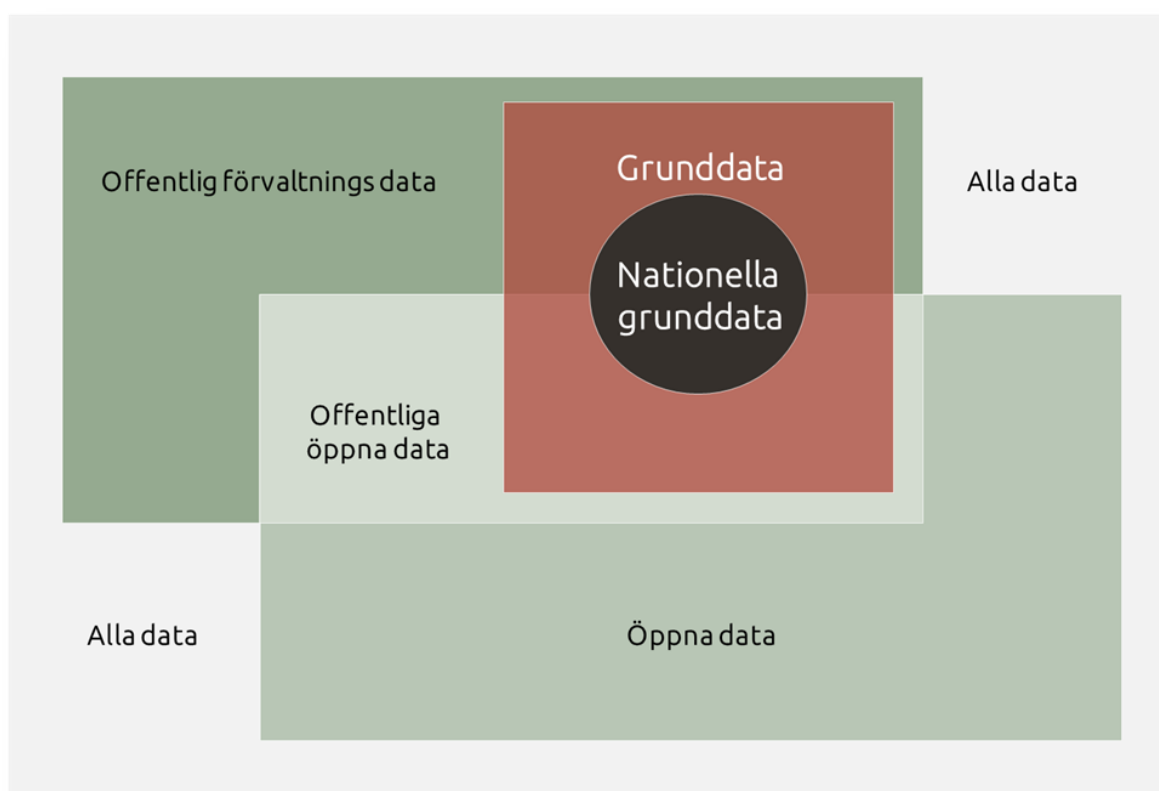
	<p>kostnadseffektivitet</p> <p>Notera: Benämns i dokumentet även som kvalitet.</p>	
Interoperabilitet	<p>förmåga eller möjlighet hos system, organisationer eller verksamhetsprocesser att fungera tillsammans och kunna kommunicera med varandra genom att gemensamma regler följs</p>	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Primär källa	<p>den av informationsägare föredragen källa när andra ska nyttja just denna information</p>	Vägledning för digital samverkan (eSam)
Servicenivåavtal	<p>Avtal som definierar vad användare och kunder kan vänta sig av en tjänst</p> <p>Notera: Synonym till SLA (service level agreement)</p>	Ramverk för nationella grunddata
Tjänst	<p>paketerad service eller lösning som erbjuds för att tillgodose ett behov</p>	Vägledning för digital samverkan (eSam)

2 Nationella grunddata

Nationella grunddata är information i digitalt format oberoende av medium, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som genom överenskommelse bedömts följa Ramverk för nationella grunddata. Nationella grunddata ska också vara anpassade för att med automatiska metoder kunna användas som nationell källa.

Förutsättningar för att identifiera nationella grunddata möjliggörs genom ramverket.

Nationella grunddata utgör en delmängd av grunddata och offentliga öppna data. Grunddata ryms inom offentlig förvaltnings data och en del grunddata är öppna data. När fler grunddatamängder följer ramverket kommer mängden nationella grunddata att öka.

Figur 1 Nationella grunddata i förhållande till grunddata, offentliga öppna data, öppna data, offentlig förvaltnings data och alla data.

Rättsliga förutsättningar för hantering och tillgängliggörande av nationella grunddata

De principer, riktlinjer och egenskaper för nationella grunddata som stipuleras i ramverket förändrar inte varje offentlig aktörs ansvar att följa tillämplig lagstiftning på området för informationshantering avseende grunddata.

Det innebär att hantering av och tillgängliggörande av nationella grunddata alltid ska ske i enlighet med exempelvis offentlighets- och sekretesslagen⁷, arkivlagen⁸, säkerhetsskyddslagen⁹ dataskyddsreglering i form av dataskyddsförordningen¹⁰ eller registerförfattning samt annan tillämplig lagstiftning som till exempel öppna datalagen¹¹. Hantering och tillgängliggörande av nationella grunddata som är nödvändiga för totalförsvaret ska dessutom kunna ske vid de förhållanden som beskrivs i lag och förordning om totalförsvaret och höjd beredskap¹² samt utifrån de krav som ställs i beredskapsförordningen¹³.

Det åligger varje grunddataproducent att beakta gällande rätt vid hantering och tillgängliggörande av nationella grunddata samt modeller och specifikationer.

2.1 Egenskaper för nationella grunddata

Egenskaperna beskriver de kriterier, krav eller förutsättningar som ska vara uppfyllda för att grunddata ska kunna beaktas av grunddatadomänansvarig som kandidater för nationella grunddata.

Egenskaperna utgår från definitionen av nationella grunddata: information i digitalt format oberoende av medium, inom offentlig förvaltning, som flera aktörer har behov av och som är viktiga i samhället och som genom överenskommelse bedömts följa Ramverk för nationella grunddata.

2.1.1 Nationella grunddata produceras av offentliga aktörer

Nationella grunddata ägs eller produceras av, eller på uppdrag av det offentliga och omfattar inte data som har ursprung hos privata aktörer. Nationella grunddata har ett tydligt ägarskap och nyttjanderätten är säkerställd.

2.1.2 Nationella grunddata används av flera konsumenter

Om grunddata ska föras in som nationella grunddata ska det finnas ett nationellt behov av användning av datamängden. Data som hanteras eller förekommer hos en aktör och som används bara av den aktören uppfyller inte kriterierna för nationella grunddata.

⁷ Offentlighets- och sekretesslag (2009:400).

⁸ Arkivlag (1990:782).

⁹ Säkerhetsskyddslag (2018:585).

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

¹¹ Lag (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

¹² Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap, Förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

¹³ Förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

2.1.3 Nationella grunddata är viktiga i samhället

Nationella grunddata ska skapa samhällsnytta genom att offentlig förvaltning tillgängliggör dem.

2.1.4 Nationella grunddata följer ramverket

Ramverket ska följas för att grunddata ska kunna beaktas som nationella grunddata. Inom de olika grunddatadomänerna kan det förekomma kompletterande domänspecifik styrning som grunddataproducenterna ska förhålla sig till. Styrningen ska inte bryta mot ramverket.

2.2 Principer och riktlinjer för nationella grunddata

Principerna ger inriktning, håller över tid och är oberoende av hur nationella grunddata produceras eller konsumeras. Principerna utgörs av rubrikerna och ingressen nedan.

Principerna för nationella grunddata utgår från det europeiska interoperabilitetsramverket (EIF)¹⁴, svenskt ramverk för digital samverkan¹⁵ samt nationella principer för att tillgängliggöra information¹⁶.

Riktlinjerna fungerar som styrande uppmaningar som ger vägledning i arbetet med att detaljera principerna.

Hantering av nationella grunddata ska ske ur ett livscykelperspektiv. Det innebär att det redan från det att data skapas behöver finnas en plan för hur data värderas, hanteras, bevaras, hålls säkert, tillgängliggörs, uppdateras, avvecklas och har en tydlig förvaltning. När det gäller att beskriva nationella grunddata kan informationsmodeller skapas på flera nivåer. Informationsmodellerna kan också behöva kompletteras med begreppsmodeller för att öka förståelsen för deras innehåll.

Det övergripande målet är att se till att nationella grunddata över tid bedöms som användbara, tillförlitliga och fullständiga samt att de hanteras säkert.

2.2.1 Nationella grunddata ska ge samhällsnytta

Nationella grunddata ska efterfrågas av minst tre konsumenter och ska ge en samhällsnytta i fler processer än inom den egna verksamheten.

Riktlinjer

¹⁴ https://ec.europa.eu/isa2/eif_en

¹⁵ <https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan>

¹⁶ <https://www.digg.se/kunskap-och-stod/oppna-och-delade-data/offentliga-aktorer/nationella-principer-for-att-tillgangliggora-information>

Samverkan bör ske så tidigt som möjligt i utvecklingsarbetet med syfte att nationella grunddata hanteras enligt de gällande principerna och att de nödvändiga förutsättningarna skapas att dessa data kan tillhandahållas ändamålsenligt, effektivt och säkert till konsumenterna.¹⁷

Syftet med att uppgifter ska distribueras i form av nationella grunddata är att åstadkomma samhällsnytta. Till exempel det långsiktiga värdet av data som har en tydlig struktur och beskrivs. Genom den samverkan som ska ske mellan aktörerna i grunddatadomänerna stärker alla parter sin förmåga att se och agera utifrån ett helhetsperspektiv och skapa större samlad samhällsnytta och säkerhet kring hanteringen av nationella grunddata. Det är viktigt att säkerställa att man, enskilt och i samverkan med andra, gör rätt saker och på rätt sätt.

2.2.2 Nationella grunddata ska kunna nyttjas effektivt och enkelt

Tillgång till och effektivt utbyte av information är en grundförutsättning för digitalisering. För att öka rörligheten av information och data ska data enkelt kunna överföras och återanvändas mellan producenter och konsumenter.

Riktlinjer

Offentlig förvaltning måste vara beredda att dela med sig av det man tagit fram, som koncept, ramar, specifikationer, verktyg och komponenter för interoperabilitet.

Återanvändning av information är en kritisk faktor för ökad digitalisering och effektivisering av samhällsprocesser (till exempel brottsbekämpning, bostadsbyggande, klimatanpassning och krisberedskap) och offentlig förvaltning i syfte att förenkla och förbättra för individer och företag. Samtidigt måste integritet och säkerhet beaktas noga.

Behov av nationella grunddata omfattar till exempel

- att konsumenter ges tillgång till nationella grunddata med känd åtkomlighet, kvalitet och aktualitet,
- att konsumenter får säkrad tillgång till enhetliga nationella grunddata,
- att tillgång till nationella grunddata skapar en potential för effektivisering och kostnadsbesparing samt bättre kontroll och styrning,
- att den långsiktiga tillgängligheten underlättas samt
- att medborgare får insyn.

Andra initiativ i samma riktning kan användas som stöd för att nå önskat resultat och öka återanvändning. Exempel är arbete med att utveckla vidareutnyttjande av öppna data.

¹⁷ https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan/grundlaggande-principer-for-digital-samverkan#1_samverka_som_forstahandsval

2.2.3 Nationella grunddata ska stödja "en uppgift en gång"

Så långt det är möjligt ska nationella grunddata konsumeras från primär källa. Det innebär att principen om en uppgift en gång¹⁸ kan uppfyllas.

Riktlinjer

För att underlätta för konsumenten att få tillgång till kvalitetssäkrad och aktuell information ska nationella grunddata ha en primär källa för nationellt tillgängliggörande. En primär källa är den av grunddataproducenterna som utgör föredragen källa när andra ska använda just denna information.

Aspekter som var uppgifter registreras eller ändras av uppgiftslämnare ska också beaktas när grunddatadomänansvarig bestämmer och kommunicerar val av primär källa.

Grunddatadomänansvarig har ansvaret för att primär källa uppfyller krav enligt detta ramverk.

En primär källa från vilken nationella grunddata kan konsumeras innebär i förlängningen att uppgiftslämnarbördan minskar för alla och rättssäkerheten ökar. Detta eftersom konsumenten får tillgång till nationella grunddata med beskrivna egenskaper och kvalitet utan att behöva fråga sina uppgiftslämnare vid upprepade tillfällen.

2.2.4 Nationella grunddata ska vara standardiserade

Nationella grunddata ska tillgängliggöras, behandlas och beskrivas på ett standardiserat sätt, i enlighet med de krav som formuleras i detta ramverk. Ytterligare behov och krav kan behöva mötas inom ramen för de olika domänerna.

Riktlinjer

Domänspecifika krav ska fastslås och publiceras av grunddatadomänansvarig i förekommande fall, efter samråd med infrastrukturansvarig.

Beskrivningar av kvaliteten hos nationella grunddata förenklar tillhandahållande och användning.

Ett av de främsta syftena med nationella grunddata är att ge möjlighet till interoperabilitet och analys av data från olika källor. Kvalitetsinformation kopplade till data behövs för att avgöra vilka kombinationer och analyser som kan göras samt vilken datakvalitet resultaten förväntas få. Behovet av att data beskrivs så fullständigt som möjligt förstärks också av att framtida användare och tillämpningar inte är kända i dag.

Kvalitetsinformationen möjliggör också för användare av nationella grunddata att utvärdera nationella grunddatas lämplighet när det gäller olika tillämpningar.

¹⁸ Så långt det är möjligt, enligt gällande lagstiftning, bör användarna kunna tillhandahålla data endast en gång, och förvaltningar ska kunna hämta och dela denna data för att tjäna användaren, i enlighet med dataskyddsreglerna, se också EIF.

För att kunna förenkla utvärderingen av nationella grunddata är det viktigt att resultaten i kvalitetsredovisningen uttrycks enligt standard eller överenskommelser så att de går att jämföra. Det måste även finnas en gemensam förståelse för de datakvalitetsmått som används.

Kvalitetsredovisningen kan göras på detaljnivå eller på mer övergripande nivå. Den kan lagras i datamängden eller separat.

Exempel på standard som används inom geodata är ISO 19157. Den innehåller kvalitetsteman som fullständighet, logisk konsistens, lägesnoggrannhet, tematisk noggrannhet, temporal kvalitet samt användbarhet.

Standarder och specifikationer är grundläggande för interoperabilitet. Offentliga aktörer bör därför införa processer för att välja relevanta standarder och specifikationer, utvärdera dem, övervaka genomförandet, kontrollera efterlevnaden och testa interoperabiliteten. Man bör också använda en strukturerad, öppen, objektiv och gemensam metod för att bedöma och välja standarder och specifikationer¹⁹. Standarder och specifikationer bör dokumenteras i öppna kataloger med en standardiserad beskrivning.

2.2.5 Nationella grunddata ska vara interoperabla

**Nationella grunddata ska finnas tillgängliga i ett format som är maskinläsbart.
Nationella grunddata ska också vara beskrivna, sökbara och interoperabla.**

Riktlinjer

Offentliga aktörer bör hantera sina nationella grunddata i gemensamma semantiska och syntaktiska format. Det underlättar offentliggörande på portaler och vid sammanställning, utbyte och vidareutnyttjande. Till exempel genom att säkerställa användningen av gemensamma beskrivningar av den information som utbyts.

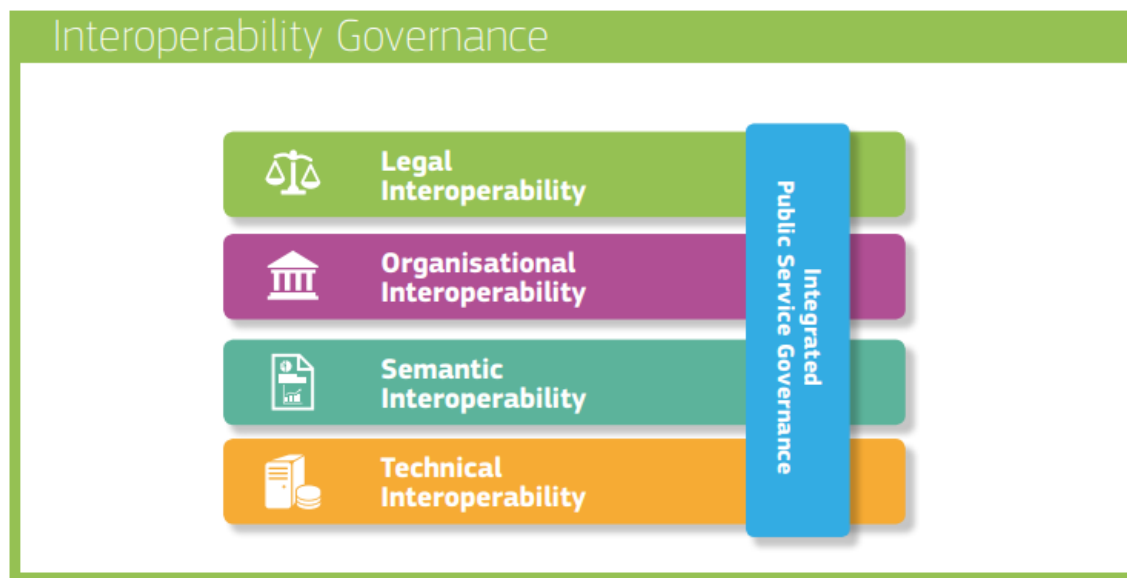
Nationella grunddata ska i förlängningen kunna utbytas mellan medlemsländerna i EU. Grunddatadomänansvariga och grunddataproducenter ska därför säkerställa att

- man kan leva upp till de krav som ställs och att
- enskilda nationella grunddata eller ackumulerade och aggregerade mängder nationella grunddata inom EU inte innebär ohanterliga risker för
 - Sveriges säkerhet,
 - dataskydd eller
 - informationssäkerhet i övrigt.

¹⁹ European Interoperability Framework, avsnitt 3.1 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0134&from=EN>

Interoperabilitet är nödvändig för ett effektivt informationsutbyte både nationellt och internationellt. Med interoperabilitet minskas risken för fragmentisering av digitala tjänster.

Interoperabilitet påverkar flera aspekter av tillhandahållandet av digitala tjänster²⁰:

Figur 2 De fyra perspektiven på interoperabilitet från EIF, rättslig, organisatorisk, semantisk och teknisk.

Legal interoperabilitet – innebär till exempel att se till att lagstiftningen inte skapar omotiverade hinder för vidareutnyttjandet av uppgifter inom olika politikområden, samt vid behov föreslå nya författningar för att underlätta informationsutbyte.

Organisatorisk interoperabilitet – innebär till exempel att förtydliga ansvar och förväntningar mellan aktörer, ta hand om användares behov, skapa gemensamma processer samt begära formella överenskommelser om villkoren för samverkan och informationsutbyte mellan aktörer. Formella överenskommelser om nationella grunddata rör exempelvis skyddsnivåer och krav på säkerhetsåtgärder vid utbyte.

Semantisk interoperabilitet - innebär att informationens exakta format och betydelse bevaras och förstås genom hela utbytet mellan parterna, med andra ord att ”det som skickas är det som förstås”. En utgångspunkt för att förbättra den semantiska interoperabiliteten är att organisationer ser data och information som en värdefull offentlig tillgång, genom att till exempel ta fram en strategi för informationshantering som utarbetas och samordnas på högsta möjliga nivå för att undvika fragmentering och fastställa prioriteringar.

Teknisk interoperabilitet - täcker de applikationer och infrastrukturer som sammanlänkar system och tjänster. Aspekter av teknisk interoperabilitet inkluderar gränssnittsspecifikationer, tjänster för

²⁰ European Interoperability Framework

sammankoppling och dataintegration, -presentation och -utbyte samt säkra kommunikationsprotokoll.

2.2.6 Nationella grunddata ska ha tillgängliggjorda beskrivningar

På Sveriges dataportal ska information om och beskrivningar av nationella grunddata och relaterade tjänster (i form av till exempel metadata, definitioner, modeller och specifikationer) tillgängliggöras för konsumenter.

Riktlinjer

Grunddatadomänansvariga ska ha en väl underbyggd uppfattning om sina konsumenters behov, använda gemensamma beskrivningssätt²¹ samt upprätthålla aktuell information om vilka nationella grunddata som finns i grunddatadomänen, till exempel genom att ”märka upp” vilka specifikationer och datakällor som är utsedda nationella grunddata. Informationen publiceras på Sveriges dataportal²². Grunddatadomänansvariga ska ansvara för att grunddatadomänens nationella grunddata beskrivs på ett strukturerat, standardiserat och samordnat sätt, och publicera beskrivningar öppet.

Grunddataproducenter ska beskriva kvalitet, korrekthet, fullständighet och aktualitet på de nationella grunddata som tillgängliggörs.

För att kunna möta de behov som finns hos konsumenterna av nationella grunddata behöver det finnas en beskrivning över de nationella grunddata som tillgängliggörs. Denna beskrivning är en gemensam övergripande modell, vars syfte är att

- visa vilka nationella grunddata vi har i Sverige, samt hur de relaterar till varandra och inom vilken grunddatadomän de finns,
- förenkla för konsumenter att hitta den information de vill nyttja,
- tydliggöra för aktörer vilken grunddataproducent som har ansvar för vilken information.

I samband med införandet av nationella grunddata ska strukturerad information om nationella grunddata finnas tillgänglig via Sveriges dataportal samt andra portaler som är relevanta för olika domäner, till exempel Geodataportalen och taxonomier.se. Där ska bland annat följande publiceras enligt överenskommen standard och notation:

- Aktuella informationsutbytesmodeller i flera versioner utifrån behov.
- Specifikationer av datamängder med hänvisning till tjänstebeskrivningar.

För att information om nationella grunddata ska kunna publiceras på Sveriges dataportal krävs ett medgivande om publicering av grunddataproducenten.

²¹ som även finns i bilaga informationsarkitektur samt domänspecifika ramverk

²² <https://www.dataportal.se/>

För att konsumenterna ska kunna hitta och använda information måste de veta vilken information som finns tillgänglig, hur den kan och får användas och var den finns tillgänglig. Nationella grunddata ska vara samordnade och kunna sammanvändas mellan grunddatadomäner.

2.2.7 Nationella grunddata ska behandlas på ett säkert sätt

Behandlingen av nationella grunddata ska ha en tillräcklig och likvärdig säkerhet under sin livscykel. Därför ska alla aktörer som behandlar nationella grunddata²³ på en ändamålsenlig nivå bedriva ett riskbaserat och systematiskt informationssäkerhetsarbete och upprätthålla en tillräcklig nivå av informationssäkerhet.

Riktlinjer

Användande och vidareutnyttjande av nationella grunddata inom och utanför offentlig förvaltning förutsätter att grunddatadomänansvariga och andra aktörer som behandlar informationen har ett riskbaserat och systematiskt arbete med informationssäkerhet. Skydd för informationen, integritet och robusthet i försörjningen av nationella grunddata är centralt.

Grunddatadomänansvariga ska ställa ändamålsenliga krav på hanteringen av nationella grunddatamängder utifrån resultatet av informationsklassning och riskbedömning hos de grunddataproducenter som omfattas av domänen.

Informationssäkerhetsarbetet inom grunddatadomänen ska omhänderta följande:

- Kartlägga, identifiera och kommunicera legala krav samt den egna verksamhetens och externa parter behov och uttryckta förväntningar avseende informationssäkerhet. Målet är att grunddataproducenter ska kunna skydda de uppgifter som tillgängliggörs som nationella grunddata utifrån hur de har klassats, vilka legala krav som gäller för informationsbehandlingen och utifrån de krav på säkerhetsåtgärder som framförts samt motiveringen till dessa.
- Implementera de krav som finns i tillämplig reglering kring informationssäkerhet, dataskydd och säkerhetsskydd på övergripande och konkret nivå i grunddatadomänens systematiska arbete.
- Tillhandahålla nödvändiga krav på säkerhetsåtgärder för kommuner, regioner och privata utförare som motsvarar kraven i tillämplig reglering kring informationssäkerhet, dataskydd och säkerhetsskydd och informera om hur uppföljning av ställda krav görs av grunddataproducenten.
- Säkerställa att tillämplig reglering kring informationssäkerhet, dataskydd och säkerhetsskydd vid behandling av nationella grunddata ligger till grund för kravformulering i överenskommelser och avtal som reglerar utbytet av nationella grunddata, särskilt med organisationer som inte är statliga myndigheter.

²³ Grunddatadomänansvariga, grunddataproducenter och konsumenterna.

- Säkerställa att grunddatadomänansvariga och grunddataproducenter som omfattas av grunddatadomänerna kan ställa krav på samverkan mellan de parter vars information ingår i domänen. Samverkan ska i sin tur kunna ombesörja genomförandet av informationsklassning och riskanalys för ackumulering och aggregering av grunddata samt identifierade sårbarheter och nya hot från en förändrad omvärld, befintliga och nya ekonomiska värden som knyts till enskilda typer av nationella grunddata inom domänen, teknisk utveckling och nya former för vidareutnyttjande.
- Systematiskt följa upp att styrningen för säkerhetsarbetet efterföljs av alla berörda organisationer samt identifiering och hantering av behov av utveckling av detta ramverks innehåll.
- Särskilt beakta risker med aggregerade/sammanställda data som underlag för beslut och ändamålsenliga säkerhetsåtgärder. Ett skyddsvärde kan förändras när data aggregeras och/eller sammanställs.

3 Grunddatadomän

Med grunddatadomän avses ett specificerat område där samordnad och överenskommen hantering av nationella grunddata sker. Grunddatadomänansvarig är myndighet med samordningsansvar för grunddatadomän²⁴.

3.1 Syfte med grunddatadomän

Syftet med en grunddatadomän är att för specificerade datamängder möjliggöra en relevant samverkan, utveckling, tillgängliggörande och tillhandahållande av nationella grunddata över tid. Målet för arbetet i en grunddatadomän är att nyttskapande nationella grunddata ska tillgängliggöras och tillhandahållas.

Samverkan inom en grunddatadomän kompletterar andra arbetssätt och samverkansformer i syfte att:

- skapa förutsättningar för en säker och effektiv tillgång till nationella grunddata,
- möta regeringens satsningar på digitalisering genom gemensam hantering av nationella grunddata,
- ge organisatoriska förutsättningar att kunna fortsätta arbetet med ramverket och grunddatadomäner,
- främja interoperabilitet.

3.2 Arbetssätt

Infrastrukturansvarig myndighet ska

- utse grunddatadomänansvarig myndighet,
- utveckla, förvalta och besluta ramverket,
- säkerställa att ramverket är ändamålsenligt och följer och stödjer regleringar nationellt och inom EU.

En grunddatadomänansvarig ska:

- ansvara för utveckling och förvaltning av tilldelad grunddatadomän,
- förhålla sig till ramverket och övergripande styrning från infrastrukturansvarig men även utöva domänspecifik styrning inom sin grunddatadomän,

²⁴ <https://www.digg.se/ledning-och-samordning/ena---sveriges-digitala-infrastruktur/nationella-grunddata>

- samverka med kompetensområden, andra grunddatadomäner och övriga relevanta aktörer, enligt framtagen styrmodell.

3.3 Samverkan

Grunddatadomänansvariga ska samverka med varandra och infrastrukturansvarig för att uppnå största möjliga samhällsnytta och säkerhet genom interoperabilitet.

Om det i grunddatadomän A uppstår behov av nationella grunddata från grunddatadomän B så ska grunddatadomän A förhålla sig till de modeller och specifikationer som är framtagna i grunddatadomän B. Det kan finnas ansvarsöverlapp vad gäller specifika grunddata eller informationsområden mellan grunddatadomäner. När överlapp identifieras är det viktigt att berörda grunddataproducenter och grunddatadomänansvariga samarbetar, identifierar risker och tydliggör hur eventuella överlappande ansvar och mandat ska fördelas, samt beslutar hur risker ska hanteras. Detta gäller även vid ansvarsgap.

För att ett tillgängliggörande av nationella grunddata ska fungera så behöver grunddatadomänansvariga aktivt samarbeta med grunddataproducenterna, gemensamt hantera och nå överenskommelser och ta hänsyn till behov hos konsumenterna. Grunddataproducenten kan tillhandahålla nationella grunddata inom flera grunddatadomäner. Grunddatadomänansvariga behöver underlätta för grunddataproducenter att följa och tillämpa ramverket. Grunddatadomänansvarig kan även inneha rollen som grunddataproducent.

Överenskommelser och avtal kan till exempel handla om:

- villkor för informationsutbyte,
- att tillämpa gemensam samordning och styrning på övergripande nivå,
- att säkerställa användningen av gemensamma beskrivningar och definitioner av de uppgifter som utbyts, till exempel genom kodverk, begreppslistor och unika identiteter,
- gemensamma sätt att beskriva och tillgängliggöra beskrivningar av grunddatamängder,
- tillhandahålla referensdata, till exempel kodlistor, för att möjliggöra att andra grunddatadomäner beskriver sina data med andras grunddata som referensdata,
- informationsklassning, skyddsnivåer och säkerhetsåtgärder, inklusive servicenivåavtal, för hantering av nationella grunddata,
- domänspecifika roller, till exempel inom grunddatadomän fastighets- och geografisk information²⁵,
- grunddataproducentansvar som framgår av Bilaga Roller.

²⁵ Grunddatadomän Fastighets- och geografisk information. <https://www.lantmateriet.se/sv/smartare-samhallsbyggnadsprocess/om-projektet/grunddatadoman-fastighets--och-geografisk-information-geodata/>

4 Bilaga 1 Informationsarkitektur

Se separat dokument.

5 Bilaga 2 Process

Se separat dokument.

6 Bilaga 3 Roller

Se separat dokument.

7 Bilaga 4 Begreppsmodell ramverk för nationella grunddata

Se separat dokument.